

Illustratie: Hein de Kort

Help derde wereld deskundig

Kritisch rapport kan vastgelopen debat over ontwikkelings samenwerking uit slop trekken

Jos van Gennip

Ooit had Nederland een 'leidende positie' op het gebied van ontwikkelingsdeskundigheid.

Dat stelt het zojuist verschenen rapport 'Minder pretentie, meer ambitie. Ontwikkelingshulp die verschil maakt' van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) over ontwikkelingshulp. Het is maar een van de zeer kritische analyses over beleid en praktijk van ons hulpbeleid. Dat moet volgens de raad in het rapport diepgaand veranderen. Hulp moet niet worden afgeschaft, want die blijft nodig en kan ook het verschil maken, dus niet wel of niet hulp, maar hoe.

De raad wil dertig van de veertig landen, waarmee wij een ontwikkelingsrelatie hebben, radicaal schrappen en wil afscheid nemen van de 'one size fits all' benadering, met één formule als medicijn voor ontwikkeling in alle arme landen. Maar nodig is een land voor land benadering en analyse, met daarop gebaseerd zorgvuldig afgewogen maatwerk. Die keuze mag, nee moet mede ingegeven worden door de expertise en sterkte van het aanbod in Nederland. Denk aan water, landbouw en opbouw van maatschappelijke organisaties of financiële instellingen.

Hulp geven is niet simpelweg goed doen, maar het is een vak geworden. Het eist professionaliteit, want het gaat om interventies en investeringen. En het vraagt vooraf om helderheid in doelstellingen en het daarop afgestemd afleggen van verantwoording.

Dat afleggen van verantwoording is in de verkeerde groef terecht gekomen, vindt het rapport. Het is verengd tot kilo's zware, vooral financiële, rapportages, zo omvangrijk, dat ambtenaren van Buitenlandse Zaken ze niet meer kunnen lezen. Die hebben daar op een bepaald moment maar werkstudenten voor ingehuurd! En dat terwijl het toch gaat om het lerend vermogen van het departement te versterken.

De rode draad van het rapport is dat het bij ons is gaan ontbreken aan echte deskundigheid en professionaliteit. In tegenstelling tot bijvoorbeeld het VK, Canada, Zweden of Duitsland. Ook Hillary Clinton riep 6 januari de noodzaak van een hoge graad aan professionaliteit uit tot kernpunt van het nieuwe VS-beleid op het terrein van de internationale samenwerking.

Het rapport analyseert maar in beperkte mate, waarom die professionaliteit niet van de grond is gekomen of zelfs geërodeerd is. Het verwijst wel naar een vorige minister, die opbouw van kennis hier maar onzin vond; kennis was immers voldoende voorradig bij de Wereldbank! En het rapport oeffent — terecht — geen kritiek uit op de inzet van medewerkers van het huidige departement, maar wel op het systeem van snelle roulering (rond de 3 jaar) als leidend beginsel van het personeelsbeleid.

Wie effectief aan ontwikkelingswerk wil doen moet zeker zeven jaar op een bepaalde post zitten

De vroegere rector van de VN Universiteit, prof. Soetmadjoko, zei het al ruim twintig jaar geleden: wie effectief ontwikkelingswerk wil doen in Aziatische landen, moet de omgeving kennen en vooral daar gekend worden. Zeven jaar zou de norm moeten zijn.

De WRR kiest een andere weg. Maak net als in de belangrijke andere donorlanden een aparte dienst, die haar medewerkers vooral heeft in die tien gekozen landen en niet in Den Haag. Niet los van Buitenlandse Zaken, maar wel op enige afstand. En zij kiest voor een radicaal andere benadering in de relatie beleid-uitvoering-deskundigheid. Reserveer tenminste 6% van het budget voor research en development; dan krijg je een lerend vermogen en betekenisvolle verantwoording. En laat het beleid, zoals in andere landen, ondersteund worden door een daarop gericht onderzoeksinstituut. Stel je voor, dat het ministerie van Volksgezondheid zou zeggen, dat het best zonder een RIVM kan functioneren.

Het is uitermate verhelderend, net als het onderscheid, dat de WRR maakt tussen de verschillende doelstellingen van onze hulpverlening: gewone humanitaire hulpverlening, van rampenhulp tot gezondheid; daarnaast echte investeringen in economische groei, zeg ontwikkeling en tot slot onze bijdragen aan de zogenaamde mondiale publieke goederen, zoals veiligheid, geordende migratie, klimaat en bestrijding van besmettelijke ziektes. Verhelderend, omdat in het publieke debat die zaken nu door elkaar gehaald worden. Wie deze week aan hongeren-

de kinderen in Haiti geeft, moet zich volgend jaar niet afvragen, wat dat heeft bijgedragen aan de groei van de economie in dat land.

Met de insluiting van onze verantwoordelijkheid voor de toekomst van de wereld als geheel slaat het rapport ook een brug naar een eigenlijk geheel nieuwe aanpak van de internationale, beter mondiale samenwerking.

Ook gaat het rapport uitvoerig in op de rol van andere actoren zoals het bedrijfsleven. Expertise en inzet daarvan worden zeer gewaardeerd, ook en juist in relatie met het lokale ondernemerschap. Een heel scala van maatregelen van tegengaan van corruptie, aanpak belastingparadijzen tot garantiestellingen en lening-faciliteiten. Maar ook hier geldt: maatwerk per land.

Het rapport heeft alles in zich om het vastgelopen debat over ontwikkelings samenwerking uit het slop te trekken en een nieuw perspectief te bieden. We hoeven het niet met alles eens te zijn, maar de afzonderlijke analyses en aanbevelingen verdienen het om systematisch bestudeerd en becommentarieerd te worden, juist nu de politieke partijen zich opmaken voor hun nieuwe verkiezingsprogramma's. Zo kan het rapport een belangrijke peiler worden voor die noodzakelijk brug naar een nieuwe fase in onze internationale en mondiale samenwerking.

Mr. Jos J. van Gennip is voorzitter van de Society for International Development en was van 1984 tot 1990 p.v. directeur generaal internationale samenwerking.